

תוכן

3	מבוא
4	1. כלכלה שיתופית – קווים לדמותה
	1.1 מאפייני הכלכלה השיתופית 6
8	1.3 יתרונות הכלכלה השיתופית
	1.4 חסרונות הכלכלה השיתופית 9
10	2. מיסוי וכלכלת שיתוף
12	3. סיכום ומסקנות
15	4. ביבליוגרפיה

מבוא

עבודת מחקר זו עוסקת בפלח שוק שבשנים האחרונות חווה צמיחה מטורפת ולמעשה, מהווה את אחד ממנועי הצמיחה של הדור הבא בכלכלה העולמית. מכנים את זה "כלכלה שיתופית".

ישנם מספר גרסאות לשם העברי, אך מדובר כאמור בתחום שהגיע לישראל יחסית באיחור לשאר מדינות המערב. יותר ויותר תחומים מחיינו הופכים, מבלי שנשים לב, לתלויים במערכות מבוססות כלכלה שיתופית.

במסגרת עבודה זו, אבחן בראשית הדברים מהי כלכלה שיתופית. זה יהיה נושאו של הפרק הראשון בעבודה. אעמוד על עיקרי המאפיינים של הכלכלה השיתופית אשר מבדלים אותה ממודל הכלכלה המסורתי ומדוע שיטת כלכלה זו צוברת תאוצה אל תוך חיינו ולמעשה משתלטת עליו כליל. בנוסף, אבחן את היתרונות והחסרונות של השיטה בהשוואה למודלים המסורתיים הקיימים. במצב דברים זה אבחן את היתרונות בשתי גישות: אחת היא בגישה הכלכלית והשנייה בגישה התועלתנית וננסה להבין האם מדינות בעולם צריכות לעודד את המודל השיתופי או שמא לרסן אותו.

במסגרת הפרק השני אבחן את סוגיית המיסוי הכואבת. אחת הסיבות מדוע צמחה לה הכלכלה השיתופית באופן כה משמעותי, היא בעצם היותה נטולת רגולציה ופיקוח. כספים רבים בהיקפי ענק נכנסים מדי שנה ומתווספים להון השחור, הון שאותו מבקשות כל המדינות באשר הן, לצמצם ככל שניתן. במסגרת פרק זה אבחן את הדילמות ואת השאלות שעולות מסוגיות המיסוי השונות בתחום, האם ראוי למסות וכיצד נוהגות רשויות המס בישראל ובעולם.

במסגרת הפרק השלישי, הוא פרק הסיכום והמסקנות, אבחן כיצד מתכננת רשות המיסים בישראל לנהוג בכל הנוגע לסוגיית המיסוי של תחום הכלכלה השיתופי ואנסה לתת כיוון נוסף, אחר, כיצד שיתוף פעולה בין אזורי או בין מדינות, יכול להביא לצמצום ההון השחור באופן ניכר ובאותה נשימה להמשיך לאפשר לאזרחים ליהנות מפירות המודל השיתופי מבלי להבריש ממנו או לצמצם אותו.

1. כלכלה שיתופית – קווים לדמותה

"כלכלה שיתופית" (או "כלכלת שיתוף") היא יריעה רחבה של תחומי חיים, שמאפשרת לאנשים ממקומות שונים לשתף לגבי שירותים, מוצרים, רכוש וידע. השיטה מאפשרת לאנשים להתייעל נכון וחכם יותר על בסיס המשאבים שעומדים לרשותם ולהפחית עלויות. בדיוק למקום הזה הופך עולם הדיגיטלי לכר פורה של יצירות, שיתופים ואינטראקציות בין מיזמים רבים ובין צרכנים. היכולת ליצור שיתופי פעולה שמניבים תועלת אמיתית היא עצומה כל כך, עד שהכלכלה השיתופית כשלעצמה מייצרת עוד ועוד מיזמים, פלטפורמות, כלים ואפליקציות שרק הולכות ומשכללות את השיטות לטובת הפקת תועלת רבה יותר.¹

באנגלית נקרא המונח Sharing Economy אבל בעברית הוא מקבל פרשנות מעט שגויה. רבים מניחים שמדובר באחד משניים: או חברים משותפים בקואופרטיב רב עוצמה, או שמדובר בסוג חדש של קבוצת רכישה. יש כאלה שיגדירו את הכלכלה השיתופית באופן שבו ישנה ירידה משמעותית בעלויות עסקה בעקבות התפתחויות טכנולוגיות המאפשרות לשנות את דפוסי הצריכה של כל אזרח ואזרח.² ישנם מלומדים אחרים שגורסים כי הכלכלה השיתופית דווקא מגיעה ממקום קהילתי יותר, שמעודדת ייצור מקומי, שיתוף פעולה בתוך הקהילה ותומכת במיזמים קטנים.³

אם כך, אנו רואים כי יש קשר בין השיתוף הקהילתי ובין הרצון המסחרי למקסם את הקיים ככל שניתן להפיק ממנו את המירב ככל שהדבר נוגע לעניין הכנסת משק הבית הפרטי. אם כך, מהי ההגדרה הנכונה ביותר (בהנחה ויש אחת כזו)? באילו תחומי חיים עוסקת הכלכלה השיתופית בישראל והאם כל אזרח יכול להשתתף בה ולהגשים דרכה?

בהיבט המקומי, גם במדינת ישראל יש מי שכבר מתנהל דרך כלכלה שיתופית. מיזמים בענפי התחבורה, החנייה או הנסיעה למשל כוללים שיתוף בנסיעות במונית, נקודות אופניים, קבוצות שייט יאכטות ואפילו מטוסים. חברת המוניות אובר (Uber) למשל, מבוססת על אפליקציה שדרכה נוצר הקשר בין הנוסעים והנהגים לרבות גביית העמלה על הנסיעה המתוכננת וסוגי שירותים שונים של הסעות לבחור מהם. במקרה זה, דווקא משרד התחבורה נלחם כנגד כניסתה לחברה ממניעים שונים, אולם החברה היא הפופולרית ביותר בתחום המוניות בעולם כיום ושולטת בשוק זה ללא עוררין וללא מתחרים.

דוגמא נוספת, אולי החברה הגדולה ביותר בעולם שפועלת מיום הקמתה באמצעות כלכלה שיתופית היא YouTube. סרטון ראשוני קצר וספונטני של 18 שניות בכיכובו של אחד המייסדים יצר מנוע כלכלי מפואר של למעלה מ-65,000 קטעי וידאו חדשים שמתפרסמים מידי יום וקרוב למאה מיליון צפיות בכל יום. המנגנון הכלכלי של יוטיוב מונע מכוח הצריכה החופשית של תוכן מטעם היצרנים. פני תעשיית המוזיקה למשל, השתנו בזכותה (או בגללה) לבלי היכר.⁴

ישראל עדיין נמצאת בחיתוליה של הכלכלה השיתופית ולא בדיוק מקיימת אותה, למעט בענף התחבורה.

¹ RACHEL BOTSMAN & ROO ROGERS, WHAT'S MINE IS YOURS: THE RISE OF COLLABORATIVE CONSUMPTION 97–98 (2010).

² Daniel E. Rauch & David Schleicher, Like Uber but for Local Government Policy the Future of Local Regulation of the "Sharing Economy", 76 OHIO ST. L. J. 901. (2015).

³ Jenny Kassin & Janelle Orsi, The Legal Landscape of the Sharing Economy, 27 J. ENVTL. L. & LITIGATION 1. (2012).

⁴ Tomio Geron, Airbnb And The Unstoppable Rise Of The Share Economy, FORBES (February 11 2013).